

VLAAMSE COMMISSIE ONROEREND ERFGOED

ADVIES VCOE 2022|011 VAN 15 APRIL 2022

OVER 22 VOORLOPIGE OPHEFFINGEN EN WIJZIGINGEN VAN BESCHERMINGEN UIT HET PILOOTPROJECT 'AANGETASTE EN VERDWENEN BESCHERMINGEN (2020-2021)', NAAR AANLEIDING VAN DE ADVIESVRAAG VAN MINISTER MATTHIAS DIEPENDAELE VAN 22 MAART 2022

De Vlaamse Commissie Onroerend Erfgoed, rechtsgeldig samengesteld, brengt op 15 april 2022 volgend advies uit:

I. SITUERING ADVIESVRAAG

1. De VCOE ontving op 22 maart 2022 een adviesvraag van Matthias Diependaele, minister van Financiën en Begroting, Wonen en Onroerend Erfgoed, over 22 voorlopige opheffingen en wijzigingen van beschermingen die werden onderzocht in het pilootproject '*Aangetaste en verdwenen beschermingen (2020-2021)*'.

Van de in dit pakket voorgestelde opheffingen hebben 18 dossiers betrekking op bouwkundig, landschappelijk of houtig erfgoed waarvan de erfgoedwaarden onherstelbaar aangetast of verdwenen zijn door ofwel een ernstige (onvrijwillige) aantasting of calamiteit, ofwel door werken die vergund zijn door het agentschap Onroerend Erfgoed of zijn voorgangers. De voorlopige wijzigingen van bescherming en 2 van de voorlopige opheffingen van bescherming worden aangevraagd omwille van een reeds uitgevoerde verplaatsing van bouwkundig erfgoed.

Een overzicht van het volledige pakket is als bijlage bij dit advies gevoegd ('bijlage 1').

2. De opheffings- en wijzigingsvoorstellen kaderen in de herziening van het beschermd erfgoedbestand, zoals ingeschreven in de Beleidsnota Onroerend Erfgoed (2019-2024). In een eerste fase werden in het pilootproject '*Aangetaste en verdwenen beschermingen (2020-2021)*' bestaande beschermingen onderzocht van bouwkundig, landschappelijk en houtig erfgoed met een onduidelijke fysieke toestand. Deze analyse gebeurde op basis van een doordachte methodologie uiteengezet in het bijhorende onderzoeksrapport.¹

In een toelichting op de commissievergadering van 10 maart 2022 meldde het agentschap Onroerend Erfgoed dat er binnen dit pilootproject een beslissing werd genomen over 198 onderzochte beschermingen. Zo werd beslist om 144 beschermingen te behouden, 13 beschermingen te behouden mits aanpassingen of de opstart van een beheertraject, en 41 beschermingen op te heffen. De voorgestelde opheffingen en wijzigingen worden gefaseerd uitgevoerd: de 22 voorliggende dossiers vormen aldus een eerste pakket.

3. De commissie spreekt zich in dit advies uit over de documenten in het kader van de voorliggende voorlopige opheffingen en wijzigingen, met name: (a) de ministeriële besluiten tot voorlopige wijziging of voorlopige (gehele of gedeeltelijke) opheffing, (b) de fotoregistraties, (c) de afbakeningsplannen en (d) de inhoudelijke dossiers.

---

¹ V. Debonne et al, *Beschermd, beschadigd, verdwenen. Onderzoek en evaluatie van ernstig aangetast en verdwenen beschermd erfgoed* (agentschap Onroerend Erfgoed, 2021): <https://oar.onroenderfgoed.be/item/6378>

II. ALGEMENE BEOORDELING

4. Zoals eerder opgemerkt vindt de commissie het een goede zaak dat werk wordt gemaakt van het evalueren en actualiseren van bestaande beschermingen.² Voorliggende dossiers bieden een oplossing voor op heden problematische beschermingen of voeren een noodzakelijke administratieve rechtzetting door.
5. De commissie merkt op dat het merendeel van de beschermingen die in dit pilootproject werden onderzocht, voorlopig behouden blijven. Het onderzoeksrapport verduidelijkt dat deze te behouden beschermingen *‘wel nog worden geëvalueerd in de thematische doorlichting van het beschermde bestand, een opdracht die volgt na dit onderzoek van aangetaste en verdwenen beschermingen. In een nog latere fase kunnen ook thematische evaluatiepakketten worden gestart in functie van zowel bijkomende beschermingen als van opheffingen van beschermingen’*.³

De commissie acht het van belang dat niet alleen de te behouden beschermingen, maar ook de resultaten inzake het verdwenen erfgoed worden meegenomen in die thematische evaluatieoefening. Het verlies aan erfgoedwaarde dat gepaard gaat met opheffingen leidt immers mogelijk tot hiaten die met oog op een representatief erfgoedbestand bijkomende beschermingen kunnen vragen.

6. Daarnaast benadrukt de commissie dat de voorliggende dossiers nogmaals het belang aantonen van het inhoudelijk actualiseren en versterken van bestaande beschermingen. Dergelijke ‘inhoudelijke’ actualisaties veronderstellen een grondige doorlichting en kunnen betekenen dat opnieuw een beschermingsprocedure moet worden doorlopen. Dit bleek niet haalbaar binnen het strikt afgelijnde pilootproject. Niettemin blijft de commissie ervoor pleiten om de ruimere evaluatie van het beschermd erfgoedbestand aan te grijpen om beschermingen inhoudelijk te versterken en waar nodig beter te documenteren. Hiervoor zijn meerdere redenen aan te wijzen:
  - a) Voor een aantal beschermingen die in dit pakket voor opheffing voorliggen, bleken het beschermingsstatuut, de afbakening van bescherming en/of de (ontbrekende) beheersdoelstellingen ontoereikend om de aantasting van erfgoedwaarden te voorkomen. Nochtans laat het Onroerenderfgoeddecreet wijzigingen of aanvullingen van het beschermingsbesluit toe indien nodig voor het algemene belang van de bescherming (art. 6.2.1, 3°) en het goede beheer (art. 6.2.1, 4° en 5°).
  - b) Wat tevens naar voor komt uit het gevoerde onderzoek is dat al dan niet vergunde ingrepen dan wel andere omgevingsfactoren geleid kunnen hebben tot een significante evolutie van erfgoedwaarden of een gewijzigde context, waardoor een aanpassing op vlak van waardering en beheer aangewezen kan zijn. Deze overweging speelt het duidelijkst bij verplaatst erfgoed (zie verder par. VI.19). Maar ook andere, te behouden beschermingen kunnen aan inhoudelijke actualisatie toe zijn. Overigens benadrukt de commissie dat een toestandswijziging niet altijd ten nadele is van het erfgoed in kwestie.⁴
  - c) In de dossiers valt verder op dat beschikbare historisch-wetenschappelijke informatie over (oudere) beschermingen vaak minimaal is. Daardoor blijft de registratie van erfgoedwaarden die na aantasting verloren zijn gegaan, noodgedwongen beperkt of is het zelfs niet meer mogelijk om concreet zicht te krijgen op het verlies aan erfgoed. De

---

² VCOE 2020 036 – Advies wijziging en opheffing bescherming pakket windmolens; Brief van de VCOE aan minister Diependaele met betrekking tot *‘adviestaken en initiatieven onroerend erfgoed’* (12 december 2019).

³ Debonne et al, *Beschermd, beschadigd, verdwenen*, pag. 11.

⁴ Cf. Debonne et al, *Beschermd, beschadigd, verdwenen*, pag. 11-13.

commissie benadrukt dan ook de noodzaak van een proactieve documentatie en aanvulling van bepaalde beschermingsdossiers, zodat erfgoedwaarden steeds afdoende geregistreerd worden. Minstens dient de wetenschappelijke inventaris het beschermde goed duidelijk te beschrijven en fotografisch vast te leggen, conform de hedendaagse normen en documentatietechnieken.⁵ Met betrekking tot deze problematiek vraagt de commissie bijzondere aandacht voor de adequate opvolging en registratie na calamiteiten (zie verder par. III.10) en het documenteren van beschermd houtig erfgoed (zie verder par. V.15).

Verder suggereert de commissie om de documentatie, inhoudelijke dossiers en archieven, met inbegrip van de documenten van de KCML, vlotter toegankelijk te maken zodat alle betrokkenen het kunnen benutten (lokale overheden, eigenaars, ontwerpers).

7. De commissie vindt het tenslotte positief dat het onderzoeksrapport een aanzet geeft om uit de individuele dossiers enkele algemene bevindingen te halen inzake de aard van aantastingen en de omgang hiermee. In meerdere gevallen had namelijk al van bij het moment van bescherming beter geanticipeerd kunnen worden op voor het erfgoed nefaste ontwikkelingen. Ook blijkt dat dat een aangepast beheer of nauwere opvolging het (verder) verlies aan erfgoedwaarden vaak had kunnen beperken. Bij het toelaten van werken en ontwikkelingen in het verleden is men er ook onvoldoende in geslaagd om de nodige herstellende of compenserende maatregelen af te dwingen.

Dat alles heeft er mee toe geleid dat men nu pas – lang na de feitelijke teloorgang, sloop of verplaatsing – tot een administratieve conclusie komt. Zowel de hier voorgestelde wijzigingen als opheffingen bevestigen daarom ook de noodzaak van een correcte, tijdige toepassing van de voorziene procedures. Dit omwille van zowel de rechtszekerheid, als een transparante toetsing van gemaakte keuzes. De commissie betreurt dat voorliggende ‘regularisaties’ niet meer toelaten om dergelijke afweging te maken.

8. Er vallen hier duidelijk lessen te trekken voor de toekomstige omgang met gelijkaardige scenario's. Hieronder formuleert de commissie per dossiertype specifieke bemerkingen en aandachtspunten. De commissie dringt erop aan dat haar aandachtspunten worden meegenomen in de verdere evaluatie van het beschermde bestand en de optimalisering van het beschermingsbeleid.

III. AANGETAST BOUWKUNDIG ERFGOED - CALAMITEIT

9. Een deel van de opheffingsvoorstellen betreft beschermd bouwkundig erfgoed waarvan de erfgoedwaarden onherstelbaar aangetast zijn door een ernstige (onvrijwillige) aantasting of calamiteit. Het gaat met name om een gasontploffing (de binnenplaats van een huis in Antwerpen), branden (de schuur in Herselt en woning Het Eerste Gebod in Leuven) en een bombardement in 1944 (de noord- en oostgalerij van de Sint-Geertruiabdij in Leuven).

Gezien dit erfgoed op heden zo goed als volledig verdwenen is steunt de opheffing op artikel 6.2.1, 1° van het Onroerenderfgoeddecreet: *‘de erfgoedwaarden van het beschermde goed zijn onherstelbaar aangetast of verloren gegaan’*. De commissie erkent het onvrijwillige verlies aan erfgoedwaarden. Vandaag lijkt op de sites ook onvoldoende origineel materiaal te resten om een verderzetting van bescherming te verantwoorden in functie van eventueel herstel of een zinvolle

---

⁵ Zie de recente handleiding: W. Hulstaert, *Uniforme procedure voor het documenteren van erfgoedwaarden bij sloop en verplaatsing* (agentschap Onroerend Erfgoed, 2022): <https://oar.onroerenderfgoed.be/item/6394>

historische reconstructie. De commissie merkt terloops op dat het inhoudelijk dossier van de noord- en oostgalerij van de Sint-Geertruiabdij in Leuven wel melding maakt van een archeologische prospectie uitgevoerd met oog op een eventuele reconstructie van de pandgang, maar verder geen informatie geeft over deze plannen.

10. Bij enkele dossiers stelt de commissie zich de vraag waarom – ondanks het beschermde statuut – het schadebeeld en de impact op de erfgoedwaarden niet nader werden onderzocht op het moment van aantasting én voor verdere sloop of verval. Voor toen nog overgebleven restanten had namelijk een consolidatie overwogen kunnen worden, al dan in functie van een (gedeeltelijke) reconstructie. Zo blijkt bijvoorbeeld de zwaar beschadigde woning van Het Eerste Gebod in Leuven na de brand verder te zijn vervallen tot bouwval. Hierdoor kon slechts een klein muurrestant worden gerecupereerd in de vervangende nieuwbouw.

De commissie benadrukt dat structuren en materialen die overbleven na een calamiteit ook nog belangrijke documentaire waarde bezitten, zeker bij slecht gedocumenteerde (oudere) beschermingen. De registratie van de verloren erfgoedwaarden stelt nu soms weinig voor: van de na ruiming volledig verdwenen schuur in Herselt bestaan geen opmetingsplannen en slechts beperkte fotografische opnames; de documentatie van de 17de-eeuwse barokarcade op de vernielde binnenplaats in Antwerpen beperkt omvat klaarblijkelijk enkel een beknopte inventarisbeschrijving.

De voorgestelde opheffingen ten gevolge van calamiteiten wijzen aldus op het belang van een adequate opvolging en registratie na aantasting.

IV. AANGETAST BOUWKUNDIG EN LANDSCHAPPELIJK ERFGOED - VERGUNDE WERKEN

11. Een volgend type dossiers betreft bouwkundig en landschappelijk erfgoed dat werd aangetast door ruimtelijke ontwikkelingen en vergunde werken.

De commissie merkt in de eerste plaats op dat drie dossiers een opheffing van bescherming voorstellen omwille van de eerdere sloop van het beschermde goed. Dit is onder meer het geval bij de relatief ‘recente’ sloop van de betonnen brug in Riemst, waarvoor de Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen een negatief advies gaf. Ook de woning met winkelpui in Kluisbergen en Huis De Apotheek in Affligem werden zonder voorafgaande opheffingsprocedure gesloopt. Vandaag kan enkel worden vastgesteld dat er geen erfgoedwaarden meer resten en er aldus – omwille van de rechtszekerheid – tot opheffing moet worden overgegaan. De commissie benadrukt dat de opheffingsprocedure steeds vooraf dient te gaan aan een noodzakelijk geachte sloop, en dit met inbegrip van advisering en een volwaardig openbaar onderzoek. Dit verzekert immers een kritische afweging van de noodzaak tot sloop enerzijds en het behoud van het onroerend erfgoed anderzijds, en biedt de nodige transparantie en inspraakmogelijkheden. De huidige procedure zoals voorzien in het Onroerenderfgoeddecreet zou dergelijke voorvallen moeten voorkomen.

12. Daarnaast stelt de commissie vast dat er voor meerdere sites (en hun omgeving) op het ogenblik van bescherming al ontwikkelingsplannen voorlagen die een mogelijke bedreiging vormden voor de aanwezige erfgoedwaarden. Met het toekennen van een beschermd statuut beoogde men veelal grip te krijgen op deze bestaande ontwikkelingsplannen en aldus de aanwezige erfgoedwaarden te vrijwaren. Illustratief zijn de twee vissershuisjes in Koksijde en de uitbreiding van de bescherming van het Hof Ter Riemen in Heist-op-den-Berg.

De commissie merkt evenwel op dat de (afbakeningen van de) beschermingen in enkele van deze

gevallen sterk werden afgestemd op de aanwezige ontwikkelingsplannen en daardoor onvoldoende uitgingen van het aanwezige erfgoed, met voortschrijdend verlies van de erfgoedwaarden tot gevolg. Vooral opmerkelijk is het voorbeeld van de begijnhofkapel en omgeving te Overijse, waar delen met onmiskenbare erfgoedwaarde bewust niet mee werden beschermd. Ook bij het Hof Ter Riemen en de woning met winkelpui in Kluisbergen bood de wijze van bescherming onvoldoende houvast om de erfgoedcontext te vrijwaren. Hieruit blijkt aldus het belang van een oordeelkundige en coherente afbakening van beschermingen, die weliswaar kunnen anticiperen op toekomstige ontwikkelingen maar steeds het geheel aan erfgoedwaarden als uitgangspunt horen te hanteren. De commissie vraagt daarom voor deze drie dossiers te onderzoeken of de behouden (delen van de) bescherming(en) afdoende garanties bieden op een kwalitatief beheer van de betreffende sites. Desgevallend dienen bijkomende beheersmaatregelen getroffen te worden. Specifiek met betrekking tot de woning met winkelpui in Kluisbergen merkt de commissie op dat deze bij zijn bescherming werd geschrapt binnen het beschermde dorpsgezicht 'Dorpskom Berchem'. Met het voorliggende opheffingsvoorstel ontstaat een niet-beschermde lacune binnen het beschermde geheel, wat het beheer van het dorpsgezicht niet ten goede komt. De commissie vraagt het betreffende beschermde dorpsgezicht nu uit te breiden met het opgeheven perceel teneinde lacunes erin te vermijden.⁶

13. De commissie herhaalt tot slot het belang van een duurzaam en gericht beheer van beschermd erfgoed. De commissie merkt in die zin op dat het gesloopte Huis De Apotheek slechts enkele jaren na bescherming al onbewoonbaar werd verklaard en in verregaande staat van verval verkeerde. Behoudens 'dringende instandhoudingswerken' maakt het inhoudelijk dossier geen melding van enige beheersmaatregelen met het oog op de instandhouding en bescherming van de erfgoedwaarden en -kenmerken van het pand.

V. AANGETAST HOUTIG ERFGOED

14. Een specifiek deel van de opheffingsdossiers betreft tot slot houtig erfgoed.

Uit de beheershistoriek blijkt telkens de grote kwetsbaarheid van dit type levend erfgoed voor externe factoren zoals calamiteiten of ontwikkelingen die de standplaats en groeicondities negatief beïnvloeden. Een frequente monitoring en het tijdig uitvoeren van deskundige beheersmaatregelen zijn dan ook cruciaal om de vitaliteit van houtig erfgoed zo goed als mogelijk te verzekeren. Daarbij is het belangrijk eigenaars te responsabiliseren en voldoende te begeleiden bij het uitvoeren van hun beheerstaken.

15. De voorliggende dossiers roepen verder de vraag op of de oudere beschermingen van individuele bomen – gezien de kwetsbaarheid van dit erfgoed – wel toereikend zijn voor een adequaat behoud en beheer. Dit werd overigens ook aangekaart in het beheerstraject van de beuk in Mechelen (Muizen).⁷ In dat opzicht wijst de commissie ook op de vaak beperkte beschermingsperimeters van individuele bomen, die onvoldoende garanties bieden op het behoud van bestaande, gunstige standplaatscondities. Een ruimere afbakening biedt bovendien de mogelijkheid om eventuele erfgoedcontexten mee in de bescherming op te nemen.

Het valt de commissie tevens op dat de kennis over het betreffende houtig erfgoed in de voorliggende dossiers veelal onvolledig is. Zo is er weinig zekerheid over de leeftijd die de beschermde bomen hadden en hun oorspronkelijke fysieke voorkomen. Door het afsterven of

---

⁶ Cf. De gelijkaardige bemerking geformuleerd in par. 3c van VCOE 2021 028 – Advies gedeeltelijke opheffing bescherming Kaprijke dorpsgezicht Lembeke.

⁷ Opheffingsdossier 'Beuk in Mechelen (Muizen)' – inhoudelijk dossier, pag. 6.

verdwijnen van de bomen blijft er een kennislacune en in het geval van de zwarte walnoot in Lichtervelde en de Canadapopulier in Geraardsbergen gingen ook vertegenwoordigers van een op heden zeldzame variëteit teloor. De commissie vraagt daarom in het kader van de lopende evaluatie van het beschermde bestand extra aandacht te besteden aan het documenteren van de erfgoedwaarden van oudere beschermingen houtig erfgoed. Ook de genetische waarde van deze bomen vraagt verder onderzoek. Net als bij nieuwe beschermingen van dit type kan het aangewezen zijn om alsnog plantmateriaal te selecteren van nog relatief gezonde exemplaren, dit met oog op eventuele heraanplant na calamiteit of afsterven.⁸

16. De commissie heeft tot slot bedenkingen bij de (vergunde) kap van slecht beheerde bomen zonder dat gepaste heraanplant wordt voorzien of afgedwongen. Met name bij de stelselmatige uitval van de beschermde beuken in Bierbeek had een gerichte herstelvisie de beeldbepalende bomenrij voor de toekomst kunnen bewaren. De commissie vraagt hier te onderzoeken of een gedeeltelijke heraanplant, zoals gesuggereerd in het opheffingsdossier, alsnog uitgevoerd kan worden binnen het deel van de omgeving dat als monument beschermd blijft.

Volledigheidshalve wijst de commissie op de ongelukkige heraanplant van de laagstammige, bolvormige beuk ter vervanging van de hoogstammige beuk in Mechelen.

VI. VERPLAATST ONROEREND ERFGOED

17. De vier dossiers met betrekking tot reeds verplaatst onroerend erfgoed omvatten een louter administratieve aanpassing. In twee gevallen werd het verplaatste erfgoed al op de nieuwe locatie herbeschermd en wordt de bescherming op de oude locatie nu opgeheven. Bij de twee wijzigingsvoorstellen wordt de locatiewijziging van het beschermde goed alsnog doorgevoerd in het initiële beschermingsbesluit.
18. De commissie ondersteunt deze logische correcties die vereist zijn omwille van de rechtszekerheid. Dat neemt niet weg dat een wijzigings- of opheffingsprocedure – met inbegrip van advisering en een volwaardig openbaar onderzoek – ook hier steeds vooraf dient te gaan aan de effectieve verplaatsing. Dit verzekert immers een kritische aftoetsing van de noodzaak en uitvoering van verplaatsing en laat toe na te gaan of de erfgoedwaarden voldoende ondersteund en behouden blijven op de nieuw voorgestelde locatie. Vooral bij de relatief ‘recente’ verplaatsing van het oorlogsmonument in Merelbeke (2011) betreurt de commissie dat er niet langer uitspraak kan worden gedaan over de wenselijkheid van deze ingreep. De huidige procedure tot verplaatsing moet dergelijke voorvallen voorkomen.

Daarmee samenhangend stelt de commissie vast dat voor de administratieve ‘regularisaties’ beroep wordt gedaan op art. 6.2.1, 3° van het Onroerenderfgoeddecreet: *‘de gehele of gedeeltelijke wijziging of opheffing is vereist omwille van het algemeen belang’*. De commissie erkent dat de reeds lang uitgevoerde verplaatsingen (cf. art. 6.2.1, 2° van het Onroerenderfgoeddecreet) op zichzelf geen directe motivering meer vormen voor de wijziging of opheffing. De commissie meent evenwel dat de oorspronkelijke aanleiding en noodzaak van verplaatsing voldoende moet worden gedocumenteerd. De betreffende dossiers zijn op dit vlak erg summier. Het is ook onduidelijk hoe de nieuwe locatiekeuzes tot stand kwamen.

De commissie vraagt aldus – voor zover mogelijk – de aanleiding en noodzaak van verplaatsing beter te onderbouwen in de inhoudelijke dossiers.

---

⁸ Cf. VCOE 2020 028 – Advies bescherming pakket bomen

19. De commissie stelt vast dat de te behouden beschermingen van het verplaatst erfgoed niet inhoudelijk worden geactualiseerd. De wijzigingsbesluiten motiveren dat een administratieve aanpassing op zich *'geen impact heeft op de erfgoedwaarden van de monumenten, noch op de beheersdoelstellingen of voorschriften voor instandhouding en onderhoud'*.

De commissie erkent dit, maar benadrukt dat de vier betreffende erfgoeditems niet ongewijzigd bleven: door de verplaatsingshistoriek en heropbouw in een nieuwe context ondergingen hun erfgoedkenmerken en -elementen – en bijgevolg ook hun erfgoedwaarden – een evolutie die een aangepaste waardering en gericht beheer veronderstelt. Bovendien zijn de oudere beschermingsbesluiten bijzonder summier. Het lijkt dan ook aangewezen om deze beschermingen voor de huidige locaties te optimaliseren (conform art. 6.1.4 van het Onroerenderfgoeddecreet).

Zoals gesteld is de commissie er zich van bewust dat een verdere inhoudelijke actualisering of aanvulling van de erfgoedwaarden, erfgoedelementen en -kenmerken niet opportuun is in voorliggend pilootproject. Deze evaluatioefening kan evenwel aangegrepen worden om beschermingen op te lijsten waarvan de beschermingsbesluiten in een latere fase inhoudelijk bijgestuurd dienen te worden met oog op een sterkere, actuele bescherming.

VII. DETAILOPMERKINGEN

20. Bijkomend formuleert de commissie enkele detailopmerkingen bij de inhoudelijke dossiers en de ontwerpen van ministerieel besluit:
- a) De commissie vraagt om de inhoudelijke dossiers en voorlopige wijzigings- en opheffingsbesluiten nog eens te screenen op het vlak van tekstuele uniformiteit (opbouw, het gebruik van standaardformuleringen, documenteren van de erfgoedwaarden enz.).
  - b) De commissie vraagt specifiek om de verwijzing naar het 'eerste pakket' in de gemeenschappelijke aanhef van de inleidende dossiers (*'1. Beschrijvend gedeelte'*) te uniformiseren. In sommige dossiers geeft de formulering aan dat al het erfgoed in dit pakket 'onherstelbaar' aangetast is, terwijl dit niet opgaat voor het verplaatste erfgoed (bv. dossier Huis Sint-Niklaas in Leuven).
  - c) De vier wijzigingen/opheffingen omwille van een doorgevoerde verplaatsing worden niet expliciet gesitueerd in gemeenschappelijke aanhef van de inleidende dossiers (*'1. Beschrijvend gedeelte'*). Om duidelijk het onderscheid te maken met de overige (opheffings)voorstellen inzake verloren erfgoed vraagt de commissie om deze vier dossiers te vermelden als afzonderlijke categorie
  - d) De commissie vraagt artikel 2 van de voorliggende ontwerpen van ministeriële besluiten als volgt te willen aanpassen: *'De fotoregistratie van de huidige fysieke toestand van het ~~beschermde onroerend~~ goed waarvan de bescherming voorlopig wordt opgeheven, is opgenomen als bijlage bij dit besluit.'*
  - e) Met betrekking tot de schuur in Herselt geeft de aangepaste planbundel bij het ministerieel besluit tot opheffing van de bescherming (MB_bijlage2) – met de andere beschermde schuren – tweemaal dezelfde schuur aan de straat Poeleinde weer. Ook spreekt paragraaf 2.3 verkeerdelijk over *'negen andere beschermde schuren en woonstalhuizen'*, terwijl de planbundel maar acht plannen bevat.

VIII. CONCLUSIE

21. Op basis van bovenstaande argumentatie en opmerkingen geeft de commissie een voorwaardelijk gunstig advies voor de 22 voorlopige opheffingen en wijzigingen van beschermingen uit het pilootproject 'Aangetaste en verdwenen beschermingen (2020-2021)'.

De commissie vraagt volgende (algemene) aandachtspunten mee te nemen in de verdere evaluatie van het beschermd bestand en de optimalisering van het beschermingsbeleid:

- In de geplande thematische evaluatie ook de resultaten mee te nemen m.b.t. dit onherstelbaar aangetast of verdwenen erfgoed, dit met oog op een representatief erfgoedbestand;
- De verdere evaluatie van het beschermd bestand aan te grijpen om beschermingen ook inhoudelijk te versterken en waar nodig beter te documenteren. Extra aandacht is nodig voor het documenteren van de erfgoedwaarden en genetische waarde van oudere beschermingen houtig erfgoed;
- In te zetten op een adequate opvolging en registratie van beschermd onroerend erfgoed aangetast door een calamiteit.

Voor de opheffingsdossiers inzake bouwkundig en landschappelijk erfgoed aangetast door werken vraagt de commissie specifiek:

- te onderzoeken of de te behouden (delen van de) bescherming(en) afdoende garanties bieden op een kwalitatief beheer van de betreffende sites, en desgevallend bijkomende beheersmaatregelen te treffen;
- bij de verdwenen 'woning met winkelpui' in Kluisbergen het betreffende beschermd dorpsgezicht uit te breiden met het opgeven perceel teneinde lacunes erin te vermijden.

Voor de opheffingsdossiers inzake aangetast houtig erfgoed vraagt de commissie:

- voor de verdwenen 'rode beuken in Bierbeek' te onderzoeken of een gedeeltelijke heraanplant alsnog uitgevoerd kan worden binnen het deel van de omgeving dat als monument beschermd blijft.

Voor de vier dossiers inzake verplaatst erfgoed vraagt de commissie:

- in de inhoudelijke dossiers – voor zover mogelijk – de aanleiding en noodzaak van verplaatsing beter te omschrijven.

Tot slot vraagt de commissie de inhoudelijke dossiers en ontwerpbesluiten na te kijken op enkele detailopmerkingen.

Namens de Vlaamse Commissie Onroerend Erfgoed,

Michiel Deweirtdt

Voorzitter

Bijlage 1: 22 voorlopige opheffingen en wijzigingen uit het pilootproject 'aangetaste en verdwenen beschermingen (2020-2021)' – overzicht

Dossiertype / aanleiding	Gemeente	Erfgoeditem	Type erfgoed	Type bescherming	Erfgoedwaarden	Opheffing/wijziging
calamiteit	Antwerpen	De binnenplaats van een huis	bouwkundig	monument	aangetast/verdwenen	opheffing
calamiteit	Herselt	Schuur	bouwkundig	monument	aangetast/verdwenen	opheffing
calamiteit	Leuven	Sint-Geertruiabdij: noord- en oostgalerij	bouwkundig	monument	aangetast/verdwenen	opheffing
calamiteit	Leuven	Woning Het Eerste Gebod	bouwkundig	monument	aangetast/verdwenen	opheffing
vergunde werken	Affligem	Huis De Apotheek	bouwkundig	monument	aangetast/verdwenen	opheffing
vergunde werken	Heist-op-den-Berg	Hof van Riemen: uitbreiding omgeving	landschappelijk	cultuurhistorisch landschap	aangetast/verdwenen	opheffing
vergunde werken	Kluisbergen	Een woning met een winkelpui	bouwkundig	monument	aangetast/verdwenen	opheffing
vergunde werken	Koksijde	Twee vissershuisjes (gevels en daken)	bouwkundig	monument	aangetast/verdwenen	opheffing
vergunde werken	Overijse	Begijnhofkapel en omgeving	bouwkundig	cultuurhistorisch landschap	aangetast/verdwenen	opheffing
vergunde werken	Riemst	Betonnen brug	bouwkundig	monument	aangetast/verdwenen	opheffing
aangetast houtig erfgoed	Bierbeek	Rode beuken	houtig	cultuurhistorisch landschap	aangetast/verdwenen	opheffing
aangetast houtig erfgoed	Bilzen	Beuk	houtig	monument	aangetast/verdwenen	opheffing
aangetast houtig erfgoed	Geraardsbergen	Canadapopulier in het Abdijpark	houtig	monument	aangetast/verdwenen	opheffing
aangetast houtig erfgoed	Hooglede	Beuk bij het herenhuis 't Beukenhuis	houtig	monument	aangetast/verdwenen	opheffing
aangetast houtig erfgoed	Kortemark	Beuk in tuin notariswoning	houtig	cultuurhistorisch landschap	aangetast/verdwenen	opheffing
aangetast houtig erfgoed	Lichtervelde	Zwarte Walnoot bij brouwerij Sint-Michiel	houtig	monument	aangetast/verdwenen	opheffing
aangetast houtig erfgoed	Mechelen	Beuk	houtig	cultuurhistorisch landschap	aangetast/verdwenen	opheffing
aangetast houtig erfgoed	Rijkevorsel	Apenbomen bij het gemeentehuis van Rijkevorsel	houtig	cultuurhistorisch landschap	aangetast/verdwenen	opheffing
verplaatsing	Leuven	College Van de Wynckele: ingangspoort met zijmuren	bouwkundig	monument	behouden	opheffing
verplaatsing	Leuven	Huis Sint-Niklaas (Parijsstraat)	bouwkundig	monument	behouden	opheffing
verplaatsing	Bilzen	Tuinprieeltje	bouwkundig	monument	behouden	wijziging
verplaatsing	Merelbeke	Oorlogsmonument	bouwkundig	monument	behouden	wijziging